

Taková byla 90. léta

Obrazy z poslední dekády 20. století

TEXT © Ivan Motýl
FOTOGRAFIE © EMPRESA MEDIA, a. s.,
Karel Šanda, ČTK, Profimedia, archiv
VYDAVATEL © EMPRESA MEDIA, a. s.

ISBN 978-80-88207-02-3
Praha 2016

I. Deset ochutnávek z devadesátek s. 8	II. Domácí politika Od svobodných voleb po opoziční smlouvu s. 28	III. Války a ozbrojené konflikty Od Kuvajtu po Kosovo s. 56	IV. Budování kapitalismu Od malé privatizace k velkým tunelům s. 80
V. Světová politika v české kotlině Od dalajlamy po Alžbětu II. s. 102	VI. Rozpad republiky Od ČSSR k ČR a SR s. 120	VII. Z Moskvy do Pentagonu Od Varšavské smlouvy k NATO s. 138	VIII. Český pitaval Od amnestie po Berdychův gang s. 158
IX. Přírodní katastrofy Běsnící vody a třesoucí se země s. 182	X. Na Hradě a v podhradí Havel v deseti obrazech s. 204	XI. Teroristé a samozvanci Od IRA po islamisty s. 222	XII. Všední život I Gurmánské (ne)radosti s. 244
XIII. Uprchlíci Věčná pouť s. 258	XIV. Deset příběhů od sousedů Od zániku SSSR po Visegrád s. 276	XV. Všední život II Nahota povolena s. 292	XVI. Věda a technika Od ledovcového muže po zatmění Slunce s. 306
XVII. Všední život III Dobrodružství devadesátek s. 322	XVIII. Kulturní statky Od Kolji přes Magora po Tančící dům s. 336	XIX. Sport Od čtvrtfinále v Itálii po zlaté Norsko s. 368	XX. Muzeum devadesátek Od kolkovaných bankovek po první mobily s. 390
XXI. Poslední den devadesátek s. 418			

Devadesátky

1990–1999

PRVNÍ SOUKROMÝ ČISTIČ BOT, první mobilní telefon za 60 tisíc korun, první svobodné volby, první erotický klub, první akcie nebo první zlato českých hokejistů. Devadesátá léta byla plná prvenství díky pádu totality, kvůli rozdělení Československa a zároveň i v souladu s překotným vývojem nových technologií ve světě. Objevovali jsme počítače, faxy, parlamentní demokracii a tržní hospodářství, včetně první a dost bolestné liberalizace cen k 1. lednu 1991. A když se vzápětí rozpadla republika, mnoho československých reálií dostalo poprvé označení český/česká/české, třeba česká státní vlajka.

Více než 300 snímků v této publikaci nabízí čtenářům připomenutí první svobodné dekády po listopadové revoluci, přičemž texty pod každou z fotografií oživují dobové události autentickými citacemi z médií. Vážnými i bizarními, neboť události z nejvyšších pater poli-

tiky jsme namíchali s příběhy všedních dnů. Čtenář se podívá do tváří fanatických fanynek teplické kapely Lunetic i do rozjařených očí prezidenta Václava Havla, když na česko-rakouském plese požádal o tanec herečku Dášu Veškrnovou. Připomene si dramatický rozpad federace a unikátní záběry zoufalých politiků v atmosféře protičeskoslovenských demonstrací i kuponovou knížku, která se stala největším bestsellerem Václava Klause. Podívá se na první sériové vrahy a nasaje i atmosféru na Staroměstském náměstí těsně po prvním výbuchu nástražné bomby v polistopadovém Československu.

Kniha nahlíží i do světa a připomíná balkánské peklo při rozpadu Jugoslávie, takzvanou velkou africkou válku i osudy albánských, kurdských či ukrajinských uprchlíků, aby se záhy vrátila do domácích „válek“. K balíčkům krizových opatření a utahování opasků, k takzvané bambercké aféře či sarajevskému atentátu

nebo k opoziční smlouvě a malé privatizaci, kterou převážně zrealizovali veksláci, hospodští a estébáci.

Nízké se střídá s vysokým a kapitola Muzeum devadesátek resuscituje i zapomenuté předměty denní potřeby (kolkované bankovky, psací stoj, tamagoči atd.), zatímco jiné z celkem jedenadvaceti oddílů knihy upomínají na roztodivné společenské, kulturní a sportovní počiny i přehmaty. Na oscarového Kolju, na privatizaci OKD a kladenské Poldi nebo na vstup do NATO i pokračující šikanu v armádě, v níž nováčci museli před mazáky předvádět slimáky.

Ten, komu je kolem padesátky, si nad knihou vybaví elán z éry těsně po sametové revoluci. Kdo je mladší, osvěží si leccos ze studentských let či školních lavic, no a ti ještě mladší poznají zvláštní éru. Nezkrotné, divoké (a často i dost nebezpečné), přesto výjimečně svobodné DEVADESÁTKY.

Deset ochutnávek z devadesátek

Devadesátky startují

Poslední okupanti

Erotická revoluce

Počátky kapitalismu

**Zánik
Československa**

**Najdi si
svého udavače**

**Hranice v péči
nevěstek**

Zlatí hoši z Nagana

**Miloš Zeman
nad klobásou**

**Houbaři za každého
režimu**

VYBRAT DESET FOTOGRAFIÍ,

které by charakterizovaly devadesátá léta, je úkol příliš subjektivní, než aby podal pravdivou zprávu o celé dekádě. Někdo by na takovém snímku rád viděl třeba zpěváka Waldemara Matušku, kterak se zrovna vrátil z americké emigrace, a jiný zase momentku z prvních svobodných parlamentních voleb v červnu 1990, neboť ty poslední demokratické se naposled konaly v roce 1935 (poválečné volby z roku 1946 omezovaly počet zúčastněných stran). Další pamětník by ale spíše preferoval fotografii Viktora Koženého, jíž by čtenářům připomněl i slabiny mladé demokracie. Nebo rovnou chmurný policejní snímek plechových sudů s lidskými těly právě vytahovanými z Orlické přehrady.

Následujících deset snímků je kombinací obou pohledů, protože žádná éra není jen růžová. Otevření prvního peep-show v Praze

třeba znamenalo, že se v českých zemích najde i dostatek dívek a žen, které si troufnou na nejstarší řemeslo. No a rázem se české pohraničí s Německem a Rakouskem proměnilo v jeden velký veřejný dům, který spravovalo dobře organizované podsvětí. Také dobře míněná kuponová privatizace, jež měla z každého občana udělat spolumajitele nějaké fabriky, nebyla nejšťastnější formou rozdělování státního majetku a dnes ji v obdobných případech nedoporučuje ani Světová banka.

Euforie se v devadesátých letech pravidelně střídaly s blbou náladou a na takové sinusoidě prostě lepší zítřky nemohly přijít tak rychle, jak slibovali někteří politikové. Za deset let nebylo možno dohnat životní úroveň sousedního Německa, ale při tomhle šíleném běhu jsme přece došli k jednomu důležitému poznání. Že nazpět do reálného socialismu už běžet nechceme, což bylo možná to největší vítězství devadesátek.

Devadesátky startují

Prezident Václav Havel při novoročním projevu, 1. leden 1990.

„Aby dále vzkvétala naše vlast – Československá socialistická republika“, to byla poslední slova novoročního projevu prezidenta Gustáva Husáka z 1. ledna 1989. Kovaného komunistu však za rok překvapivě nahradil disident Václav Havel, jenž proslovy předchůdce dobře znal. „Naše země nevzkvétá,“ navázal Havel na Husáka. A pokračoval neméně chmurně: „Stát, který se nazývá státem dělníků, dělníky ponižuje a vykořisťuje. Naše zastaralé hospodářství plýtvá energií, které máme málo. Země, která mohla být kdysi hrdá na vzdělanost svého lidu, vydává na vzdělání tak málo, že je dnes na dvasedmdesátém místě na světě. Zkazili jsme si půdu, řeky i lesy, jež nám naši předkové odkázali, a máme dnes nejhorší životní prostředí v celé Evropě. Dospělí lidé u nás umírají dříve než ve většině evropských zemí.“

Poslední okupanti

Odchod sovětské armády z Československa, Frenštát pod Radhoštěm, 26. únor 1990.

Dlouhý požár zvaný sovětská okupace (21. srpna 1968 až 21. června 1991) uhasil až reformní režim sovětského vůdce Michaila Sergejeviče Gorbáčova, jenž vyhověl prosbě československých politiků a v únoru 1990 požehnal postupnému odsunu svých vojsk. Škody způsobené invazní armádou se ale v průběhu devadesátých let nepodařilo ani zdaleka odstranit. Komise Federálního shromáždění pro dohled nad stažením sovětských vojsk z Československa vedená rockerem Michaelem Kocábem tehdy na území republiky napočítala čtyři tisíce černých staveb, které u nás okupanti stačili vybudovat. A mnohé z nich v podobě ruin hyzdily Česko ještě v roce 2016. „Původně nás měla sovětská strana odškodnit čtyřmi miliardami korun. Nedostali jsme nic,“ řekl časopisu TÝDEN Michael Kocáb.

Erotická revoluce

Peep-show v baru Riviéra na Národní třídě, 5. listopad 1990.

Hned po sametové přišla i revoluce sexuální. A Československá tisková kancelář tehdy citovala majitele této první kukátkové erotické show: „Návštěvnost je vskutku enormní. Hodlám podnikání v této oblasti rozšířit i mimo Prahu.“ Češi se po cudných desetiletích ve „vzkvétajícím“ socialismu utrhlí ze řetězu a podobné podniky byly zlatým dolem. „Jakmile jsou někde nějaké možnosti investovat a něco dělat, říkám, uděláme tam peep-show, to nejvíc vynáší,“ nechal se v raných devadesátkách slyšet jistý ing. Marek v deníku Rudé právo. Praha už přitom peep-show měla za Rakousko-Uherska. V nevěstinci madam Flecklové na rohu ulic Kaprovy a Maiselovy se prý do jednoho z pokojů nahlíželo kukátkem. Pocho-pitelně za úplatu.

